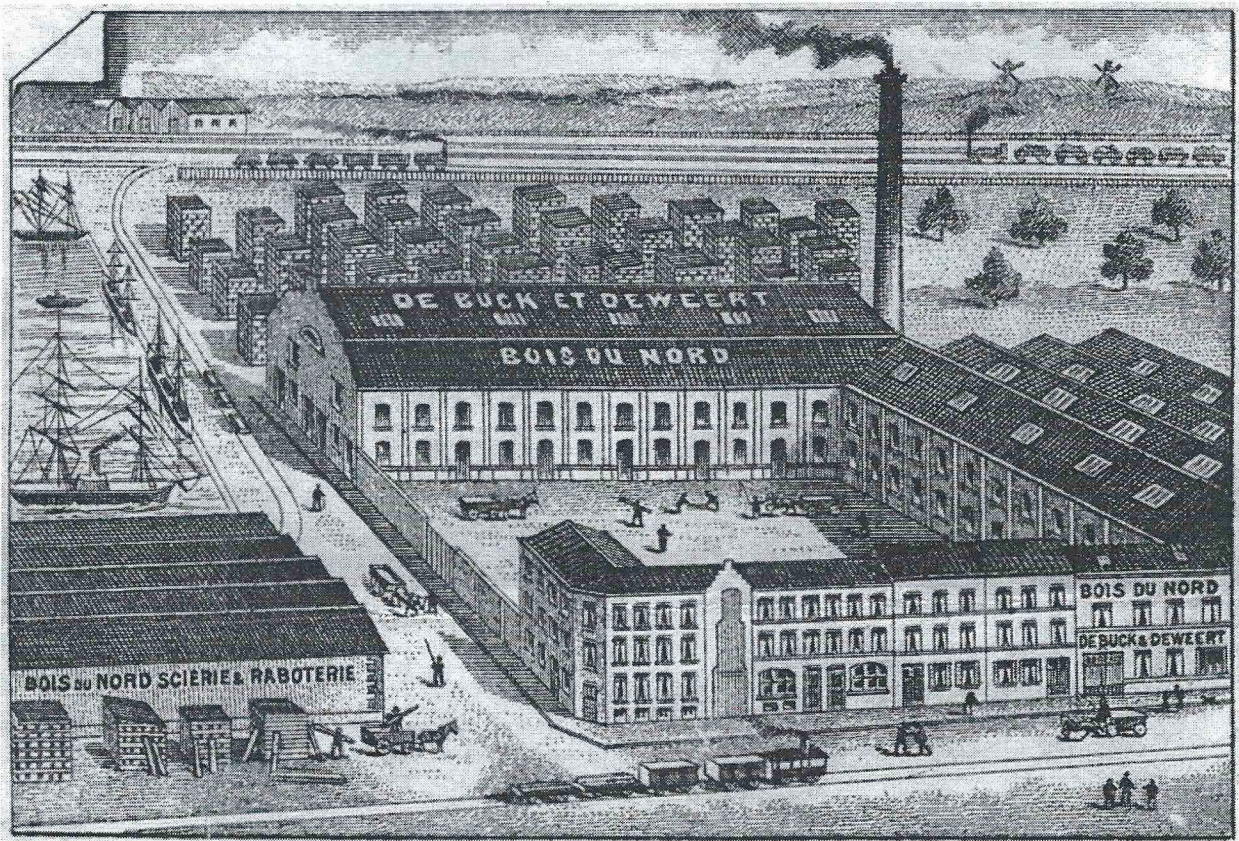

Gebruik van hout in een typisch herenhuis van de Belle Epoque

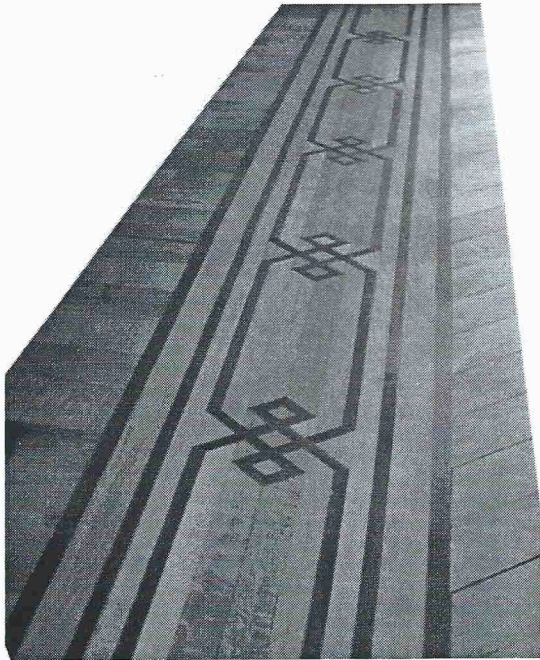

Detail van een briefhoofd. (Collectie Erwin Mahieu)

Er zijn nog talrijke elementen in Oostende die wijzen op het belang dat haar haven vroeger had inzake import van Noors en Amerikaans hout. Rond het Houtdok in de achterhaven, aangelegd rond 1900, zijn er nog steeds een aantal houtverwerkende bedrijven actief. Eén van de bekendste houtbedrijven destijds was ongetwijfeld "De Buck & Deweert", opgericht door Henri Deweert en Désiré De Buck. Dit bedrijf was gelegen langs de toenmalige Boulevard du Midi, tegenwoordig de Alfons Pieterslaan, aan het derde handelsdok. Aan dit dok, dat in 1948 gedempt werd om het huidige stadhuis te bouwen, waren ook heel wat scheepswerven gevestigd. In 1910 liet het succes van de firma, Henri Deweert toe een statig huis te laten bouwen (Alfons Pieterslaan 12) door architect André Daniëls in een historiserende stijl, toen in de mode bij de gegoede burgerij.

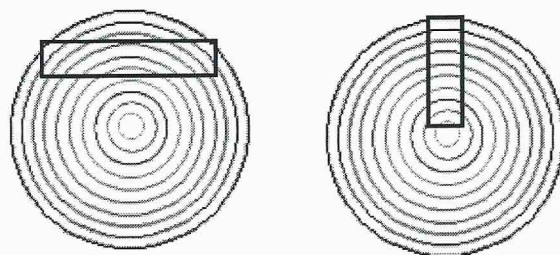

Detail van het huis "Deweert". (www.belgiumview.com)

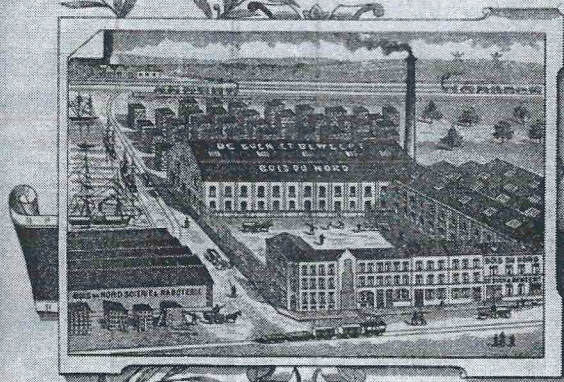
Uiteraard werd in het huis "Deweert" rijkelijk gebruikgemaakt van hout. (www.belgiumview.com)

Om de talrijke nieuwe kustvilla's of herenhuizen te bouwen tijdens de Belle Epoque waren grote hoeveelheden hout nodig. Ter illustratie ziet u een factuur van de firma Deweert voor een grote levering hout in juni 1906 aan aannemer/architect Vandewinckel. Vandewinckel bouwde talrijke herenhuizen in Oostende, onder andere in de Maria-Theresiastraat, Frans Musinstraat, Muscarstraat en Velodroomstraat. De houtsoort die geleverd werd, was de fameuze Pitch Pine (pitch = hars, pine = den). Pitch Pine (*Pinus Palustris*) werd destijds zeer veel gebruikt wegens de grote hardheid en duurzaamheid. Dit hout behoort tot de hardste zacht houten en werd ingevoerd uit het zuidoosten van de Verenigde Staten (zacht hout is de categorie waartoe dennenhout behoort, in tegenstelling tot hardhout, waartoe bijvoorbeeld eik behoort). Het kernhout van Pitch Pine wordt bovendien niet aangetast door inheemse parasieten (zoals houtworm). Pitch Pine heeft een typische geel-roze-rode kleur, met mooie vlammen op het dosse (tangenciaal) hout en fijne nerven op het kwartier (radiaal) hout. Na WO II verminderde de kwaliteit van de verhandelde Pitch Pine omdat men overschakelde op de Midden-Amerikaanse Pitch Pine (*Pinus Caribaea*). Een houtsoort die tegenwoordig veel couranter is en vele kenmerken deelt, is de Oregon Pine of Douglas Fir (*Pseudotsuga Menziesii*) (Oregon = Amerikaanse staat in het noordwesten, Douglas = Schots botanicus, fir = spar, hoewel dit geen spar maar een lariks is). Dit hout wordt zoals de naam laat vermoeden uit het noordwesten van de Verenigde Staten en uit het zuidwesten van Canada geïmporteerd. Hoewel het zachter is dan Pitch Pine is het ook sterk, bestand tegen inheemse parasieten en heeft het een soortgelijke kleur en nerving.

Links dosse hout, rechts kwartier hout.

IMPORTATION DIRECTE DES BOIS DU NORD

NOORDSCH HOUT MAGAZYN

Scierie, Raboterie & Menuiserie Mécaniques
Mouleurs en tous Genres
STOOM ZAGERIJ, SCHAVERIJ & SCHRIJNWERKERIJ
ALLE SLACH VAN LIJSTEN

De Buck & Deweert

BOULEVARD DU MIDI

Telegraaf Adres:
DEBUCK-OOSTENDE
TELEFOON 94

Debet. Mijnheer C. Vandewinckel
Oostende

Over verkoop en levering der volgende koopwaren
betaalbaar te Oostende, op _____ of comptant mit _____ % disconto

fs 407
1906 Juni

OOSTENDE, den 30^{en} Juni 1906.

Ieder sambod is ontkol. geldig voor een koertier, verkoop voorbehouden. Onze facturen zijn altijd betaalbaar te Oostende. Wij zien van de voordeelen, diezer voorwairde van verkoop, niet of zelfs waarmeer wij op de koopere wissel maken.

8	Pyplan 5/4 x 6 Polch. Linaf 445, 365, 6 = 1410	035	4 94 ✓
11	6/4 x 30 4.9 6 =	160	9 60 ✓
	1 dwed. 8 x 23 met 3 =	150	4 50 ✓
	Geraagd 65 voet.	2%	1 30 ✓
	Planchetten 18/4 x 10 4.9		
4	, 410, 430, 550, 525, 680, 5 = 470		
4	, 410, 430, 550, 520, 535, 5 =		
	420, 495, 570, 540, 7.9, 535, 6 = 110.6 = 1106	3 =	33 18 ✓
12	3/4 x 11/4 van 5 = 155 = 1765	120	21 40 ✓
	1 dwed. 8 x 23 rood 6 =	120	7 20 ✓
	2 roo 6/4 x 23 van 7 = 14 =	090	12 60 ✓
26	1 plankte 9 x 12 7 4 6 =	035	2 10 ✓
	5 8/16 x 18 rood 6 = 230 =	085	25 50 ✓
	Roo 1 1/4 x 23: 7-1, 7-1, 665 = 20.65	070	14 45 ✓
	Geschroef 130 voets	1%	1 30 ✓
27	4 roo 5 x 15 van 5.35 = 21.40	055	11 77 ✓
	5 roo 1 1/4 x 20 1/2 van 5 = 25 =	070	17 50 ✓
	1 dwed. 8 x 23 rood 4 =	160	6 40 ✓
	18/16 7 x 18 rood 6 =	070	4 20 ✓
	Geraagd 87 voet	2%	1 74 ✓
			179 68
			179.68

Frank

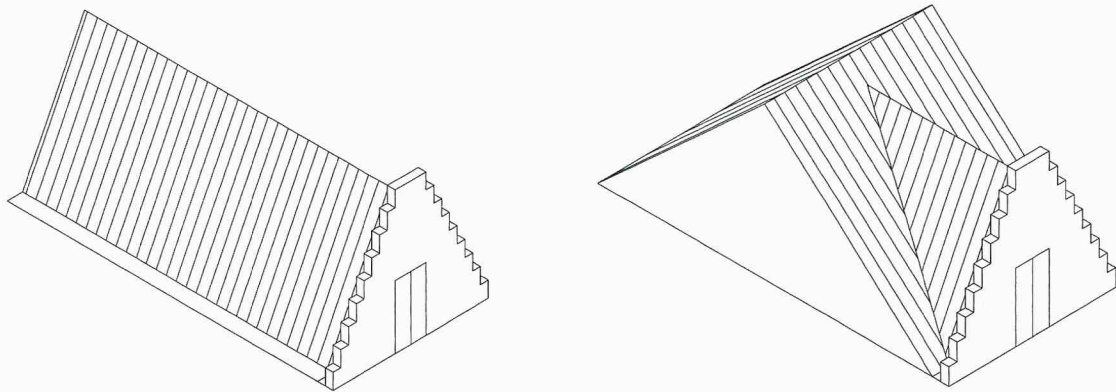
(Collectie Erwin Mahieu)

Dat er inderdaad veel hout gebruikt werd bij de bouw van een herenhuis kunt u afleiden uit het volgende overzicht :

- Het dak.

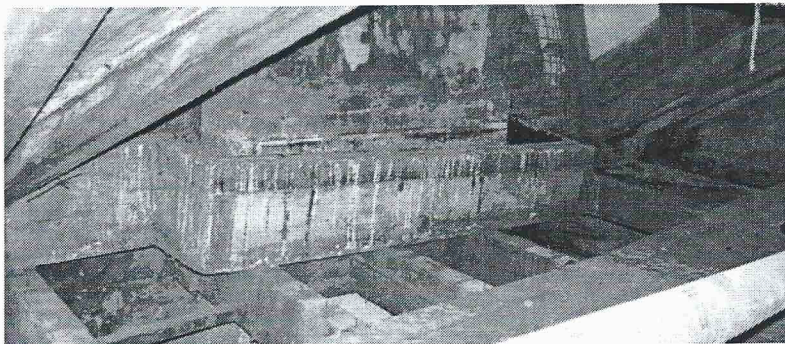
Sinds de 19de eeuw wordt vooral het gordingdak toegepast als dakvorm. *Gordingen* zijn houten balken in de lengterichting van het dak. Deze balken zijn ingebed in een muur en dragen de *kepers* (balkjes die van voet tot nok lopen) die op hun beurt het dakbeschoot (*panlatten* en dakpannen) dragen.

De meeste herenhuizen uit de Belle Epoque zijn eclectisch van stijl maar hebben een neo-Vlaams-renaissance structuur. Deze neo-stijl kan meestal onderscheiden worden van de oorspronkelijke stijl door de richting van het dak. In de 17de eeuw stond de nok meestal dwars op de straattrichting, met veelal vochtproblemen in de gemene muren tot gevolg. De gemene muren waren ook de dragende muren, waardoor de gevel meestal verstevigd moest worden met muurankers. Vanaf de 19de eeuw echter worden de achter- en voorgevel de dragende muren en staat de nok evenwijdig met de straattrichting. De topgevel krijgt op die manier nog louter een sierfunctie.

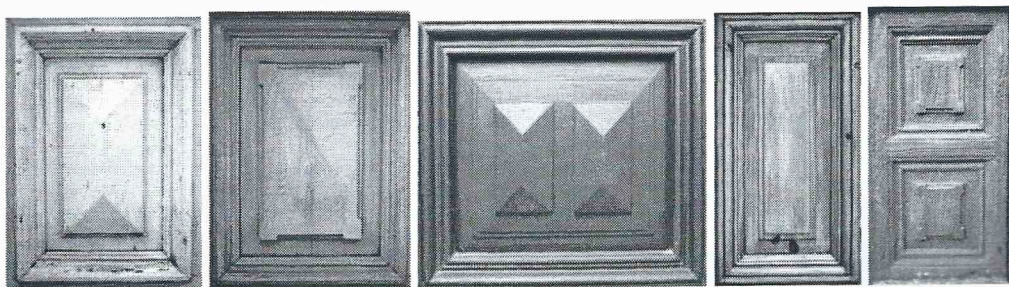
Links een voorbeeld uit de 17de eeuw, rechts uit de 19de.

Een ander element dat bij het dak gerekend kan worden en in hout werd vervaardigd, was de *goot*. Meestal was er zelfs een houten *binnengoot* die het regenwater van het voorste dakvlak naar het achterste moest brengen. Soms liep er zelfs een stuk van de gewone goot binnen het dak, om bijvoorbeeld een siertopgevel te passeren. Deze binnengoten vormen natuurlijk een grote bron van vochtproblemen bij hevige regen.

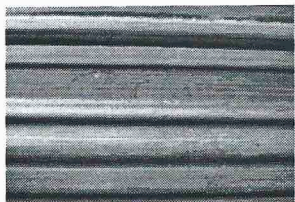
Binnengoot.

- Deuren.

Details van voordeuren.

De voordeur werd als visitekaartje van de bewoner rijkelijk versierd. De basis werd gevormd door een klassieke deur met "gestoken panelen", die dan verder bewerkt werd in de stijl van het huis. De voordeur werd meestal uitgevoerd met glas bovenin, soms in een openend raampje. Veelal werd dit glas dan beschermd door siersmeedwerk. De binnendeuren waren soberder. Zowel binnendeuren als voordeur waren bedoeld te worden geschilderd, al dan niet met een houtpatroon. Tussen de voorplaats en de achterplaats van de bel-etage, waar bezoekers werden ontvangen, werden imposante tussendeuren geplaatst.

Deurlijstprofiel.

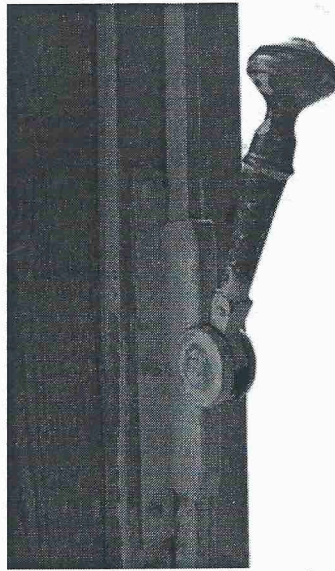

Tussendeur.

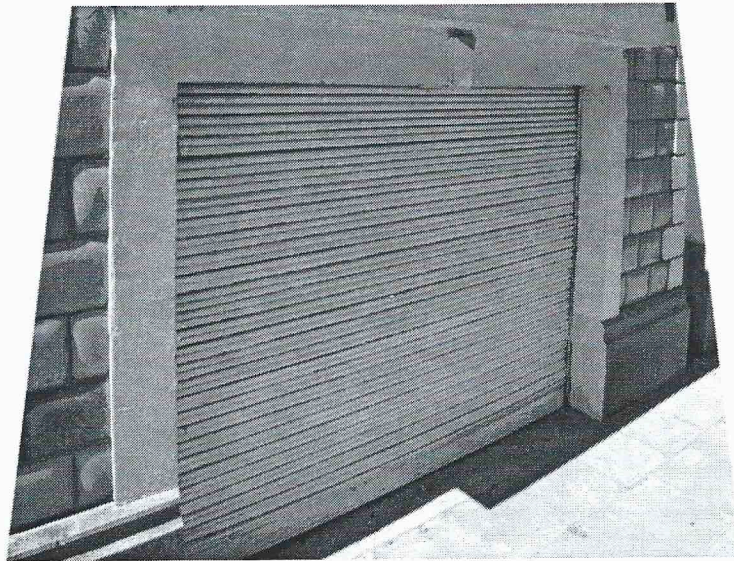
Deurlijsten werden voorzien van een profiel. De slag van de deur werd soms in de bekisting gefreesd, in tegenstelling tot de eenvoudiger techniek waarbij een aparte slag bevestigd wordt tegen een reeds geplaatste deur. De bekisting werd in de muur verankerd door een paar houten blokken die ingemetseld waren. Houten lintelen (draagbalk boven een muuropening) die aangetast zijn door parasieten zijn vaak de oorzaak van muurverzakkingen.

- Ramen.

Ook van de ramen waren de lijsten, bekistingen, verankeringen en lintelen in hout. Ze waren vaak ook uitgerust met houten vensterbanken en rolluiken. Deze ramen, met gebogen bovenlichten en koperen espagnoletten, vormden een elegant geheel.

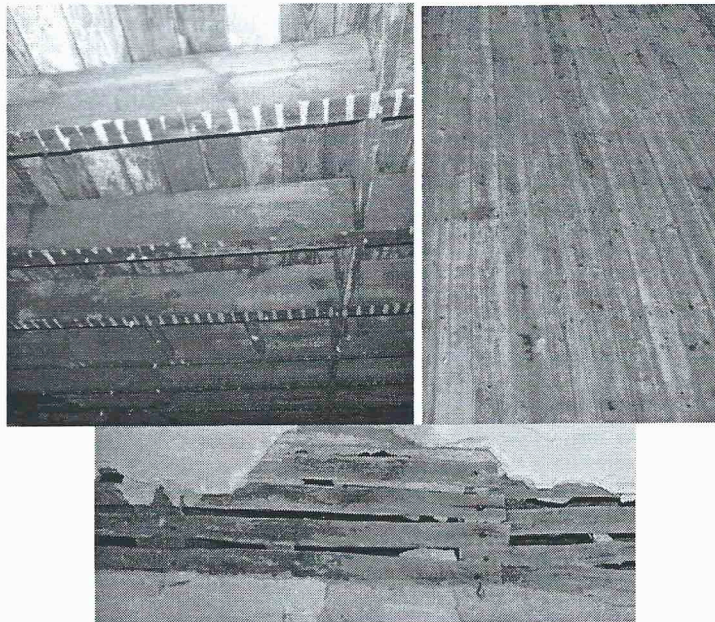
Espagnolet.

Rolluik.

- Vloeren.

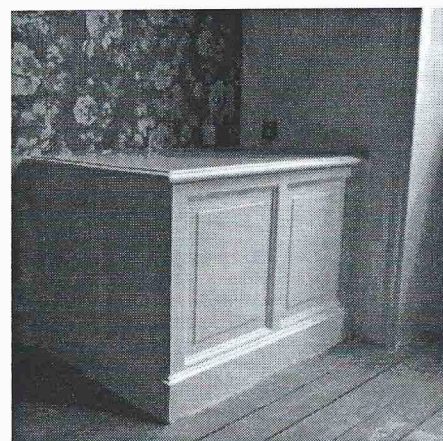
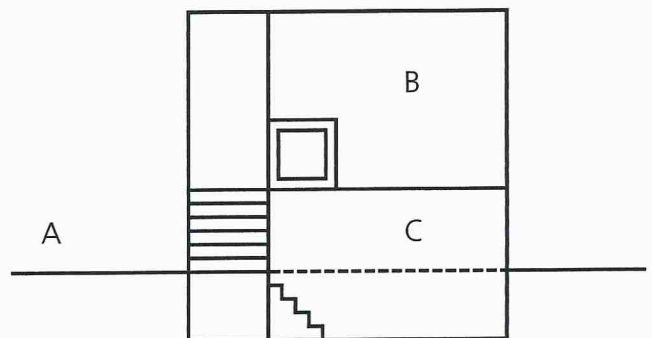
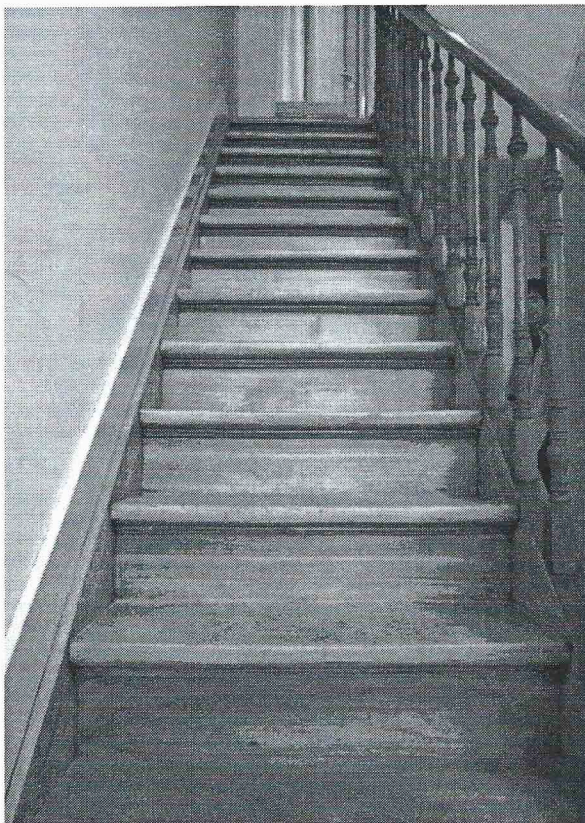
De vloer, of *plancher*, werd gedragen door een *balklaag*. Aan de onderkant van deze balken werden dan weer *latjes* bevestigd om de plafondbepleistering te dragen. Als de vloer bestond uit gewone planken werd die vaak beschilderd met een tapijtpatroon.

Balklaag, plancher en pleisterlatjes.

- *Trappen.*

De *trappen* waren uiteraard ook van hout, behalve dan de centrale marmeren trap. *Leuningen* werden mooi uitgewerkt met gedraaide stijlen en afgeronde grepen. Waar de dienstingang van straatniveau naar sous-sol ging, moest op de bel-etage een uitsparing worden voorzien. Hierdoor staat op de bel-etage dikwijls een schijnbaar nutteloos *kastje*.

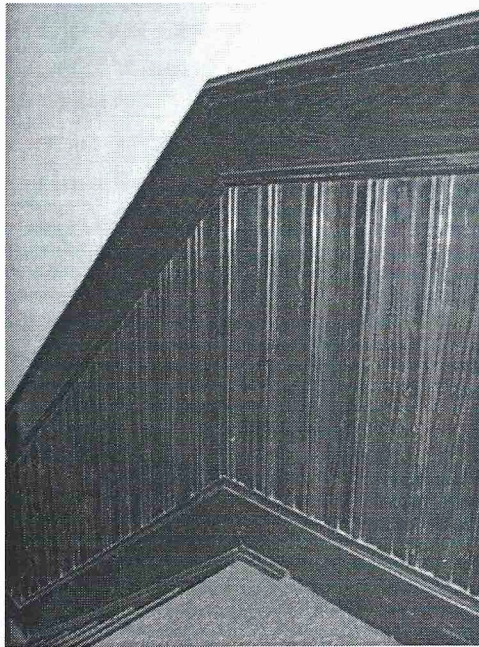

A. straatniveau, B. belle étage, C. sous-sol.

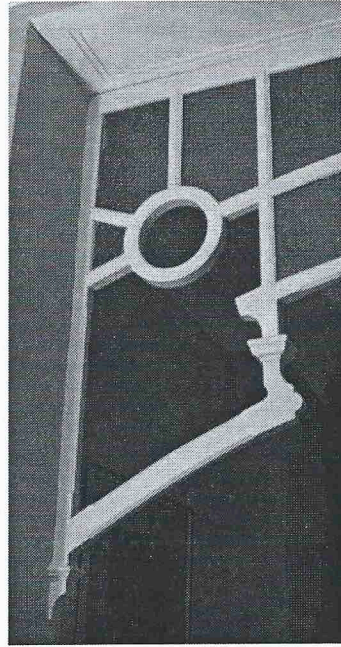
- *Ornamenten en andere.*

Behalve de constructieve elementen, tot nu toe opgesomd, werd hout ook toegepast voor louter decoratieve doeleinden. Bijvoorbeeld : *lambriseringen* (bovendien met houten *tappen* verankerd), de *greep* van de balkonbnustrades, *plinten*, etc. Plinten werden dikwijls ook uitgevoerd als moulures in pleisterwerk. *Ornamenten* werden sporadisch gebruikt om ruimtes te scheiden.

Nu en dan werden ook ingebouwde *kasten* gebruikt. Soms zelfs achter valse binnendeuren. Ten slotte werd vele jaren na de bouw van het huis, bij de introductie van elektriciteit in de particuliere woningen, weer hout gebruikt voor de *montageplaatjes* van schakelaars en stopcontacten ... Immers, rond 1900 werden de huizen nog uitgerust met gasverlichting.

Lambrisering.

Detail van een boog.

Artikel van Régis Benoit

Met dank aan Erwin Mahieu voor de documenten van de firma Deweert, en aan de eigenaars van de bezochte huizen.

Bronnen :

Belgian Woodforum, www.hout.be.

Belgiumview, *Huis Deweert Oostende*, www.belgiumview.com.

Isabelle DE PANGE, Cécile SCHAACK, *400 Façades Étonnantes à Bruxelles*, Bruxelles, Éditions Aparté, 2003.

Marc LAENEN, *Constructietechnieken met hout*, Coördinatiecentrum Open Monumentendag Vlaanderen, 2005.

Erwin MAHIEU, *De herinrichting van de Oostendse haven 1894-1914 IN Oostende in de belle époque, 1905, het wonderjaar van Leopold II*, Leuven, Uitgeverij Davidsfonds, 2005.

Jean-Marie THEUNINCK, Claudia VERMAUT, *Oostende Stad in Zicht*, Oostende, Stadsbestuur Oostende, 2001.

Aidan WALKER, *Identifying Wood*, New Jersey, Chartwell Books (Quintet Publishing, London), 1997.